

Dama de la discòrdia

El trasllat, temporal, de la Dama d'Elx des de Madrid a la ciutat que li dóna nom i on va ser descoberta, ha tornat a revifar la polèmica sobre el patrimoni cultural i les administracions que se n'han de fer càrrec. La negativa del Ministeri de Cultura a cedir aquesta emblemàtica peça (vegeu p. 16) amb una excusa gens documentada sobre la inseguretats del trasllat, ha demostrat una vegada més que el centralisme administratiu, pel que fa al patrimoni arqueològic, continua ferm. És significatiu que quan des de Madrid s'anuncia un nou impuls en l'"Espanya de las autonomías" la negativa a traslladar la Dama siga total, i que un afer comparable s'esdevinga ara amb el *Gernika* de Picasso.

Una anàlisi freda del cas, després de comprovar que la figura no corre cap perill en el trasllat, hauria de buscar raons diferents a la negativa ministerial. El terreny és relliscós però tot fa pensar que és la simbologia de la Dama i no el valor arqueològic el que preocupa Madrid. Quan el bust va ser cedit a Franco pel mariscal Petain, la propaganda de l'època va qualificar la negociació de "victòria del geni espanyol

que recupera així una de les seues peces històriques més importants". Els ibers eren així utilitzats com una mena d'espanyols originaris, base de la raça que després s'estendria per les Amèriques. En aquest context, la Dama no té millor lloc per residir que Madrid, la capital d'Espanya, molt més adient per a una peça tan singular que no una ciutat perifèrica com Elx. I sembla que les coses no han canviat gaire.

El retorn podria provocar un canvi de simbologia complicat. En l'imaginari popular valencià de l'època del descobriment, la Dama era "la reina mora" i per a molts valencians, ara, és una "valenciana primitiva". De fet és un dels pocs símbols que reivindiquen els valencians de totes les tendències, tan proclius a les divisions

La lectura és tan senzilla i falsa en un cas com en un altre però els mons simbòlics, espanyol i valencià, tan fusionats en general, podrien entrar en conflicte i els símbols, i la història ho explica molt bé, tenen en ocasions més força que no pas les realitats històriques. El Ministeri recela de la possibilitat que una vegada a Elx, pogueren produir-se pressions per tal que la Dama no tornara a Madrid.

A Madrid, al Museo Arqueológico "Nacional" la Dama és una peça important, a Elx, seria un autèntic símbol local, una excusa més per atraure visitants, amb el Palmeral i el Misteri, i per forjar, de nou amb els símbols, una personalitat forta en una ciutat que, de moment, encara resisteix la despersonalització que les

polítiques del "Sureste" o l'alacantinisme li desitjaven.

La base per a la negativa, doncs, no té res d'arqueològica. La peça, per als estudiosos, està tan bé en un lloc com en un altre, i per als turistes també. Fins i tot, la possibilitat, a què l'Ajuntament d'Elx està plenament obert, d'establir un museu *in situ* de la Dama i les altres peces trobades, té molta major eficàcia pedagògica i científica que no l'acumulació museística inventada

pels il·lustrats francesos, consolidada a base de les rapinyes bonapartistes, i fa molt de temps *demodée*.

En definitiva, la Dama d'Elx (fins i tot si és una falsificació com afirmen molt documentadament alguns estudiosos, però al cap i a la fi seria el detall menys important perquè el símbol ja ha ultrapassat la qualitat de l'objecte) a Elx seria molt més valenciana que no espanyola. I si a Madrid això no li agrada deu ser, probablement, perquè en aquella Espanya de les autonomies que tant pregonen, alguna cosa no acaba de funcionar. ■

"En definitiva, la Dama d'Elx a Elx seria molt més valenciana que no espanyola. I si a Madrid això no li agrada deu ser, probablement, perquè en aquella Espanya de les autonomies que tant pregonen, alguna cosa no acaba de funcionar."